Inez van Oord herlas de Bijbel

Op zoek naar het Koninkrijk

‘God is te menselijk gemaakt, dat is de rode draad in alle religies’

Foto: Chantal Ariëns

Duizenden jaren oud, maar het is en blijft het meest gelezen boek ter wereld: de Bijbel! Toch lijkt een belangrijk deel van de westerse wereld de afgelopen decennia haar interesse in de Heilige Schrift verloren te hebben. Oud nieuws, zo luidt de gangbare gedachte. Niet meer van deze tijd, is het meest gehoorde bezwaar. Heeft de Bijbel anno 2018 nog enige zeggingskracht? Met die vraag in het achterhoofd herlas *Happinez*-oprichtster Inez van Oord met fisse blik de Bijbelverhalen uit haar jeugd. Het opende, na al die jaren van spirituele omzwervingen, haar ogen voor de pracht en kracht van spiritualiteit 'dicht bij huis'. Wat een openbaring!

Tekst: Niels Brummelman & Inez van Oord

De afgelopen millennia hebben het bewezen: heilige boeken zijn multi-interpretabel en lopen daardoor het gevaar op afschuwelijke wijze misbruikt te worden. Denk aan de christelijke kruistochten en de hedendaagse fundamentalistische jihad-beweging. De Bijbel, de Koran… ze zijn - helaas - vaker splijtzwam gebleken dan bronnen van verzoening. Afschaffen dan maar? Te kort door de bocht, zo vond ook Inez van Oord, die zich de wonderlijke maar moeilijk te begrijpen Bijbelverhalen uit haar (gereformeerde) jeugd herinnerde: Jezus die over water liep, Eva die een appel at, Jona die in een walvis belandde en Noah die een ark bouwde. Was er soms een nieuwe manier om naar die verhalen te luisteren? Zonder kerkelijke dogma's, maar met gebruikmaking van de menselijke intuïtie? Samen met haar broer Jos, theoloog, ging ze op onderzoek. Met als resultaat het onlangs verschenen *Rebible*, een zowel inhoudelijk als visueel prachtig en intrigerend product. Het leverde haar, voorspelbaar genoeg, zowel positieve als negatieve kritieken op. Zo schreef een recensent in dagblad *Trouw*: 'Voor een overtuigende nieuwe kijk op de Bijbel is meer nodig dan *Google* en intuïtie; dat vraagt ook om helder denkwerk.' Maar ondertussen wordt het werk op de verkoopsite Bol.com door tientallen lezers wél beoordeeld met een bijna maximaal gemiddelde van viereneenhalve ster. *Beauty is in the eye of the beholder*. In míjn ogen heeft Inez van Oord een briljantje afgeleverd. Eentje waarvan de luister en lichtreflectie, naar ik verwacht en hoop, veel voor de Bijbel afgesloten harten zal bereiken. Voor dit initiatief verdient ze lof. Bovendien: hoe moedig is het om tóch weer opnieuw op zoek te gaan? Op zoek naar nieuwe woorden voor het woordeloze? Op zoek naar dát waarnaar in alle heilige boeken - weliswaar in uiteenlopende bewoordingen - verwezen wordt?

'Soms maak ik een zin die mij zelfs ontroert. Dan weet ik het: dit heb ik niet alleen maar zelf bedacht'

Inez, je schrijft in Rebible: 'Als het over spiritualiteit gaat, is het bijna onmogelijk iets zwart op wit te krijgen' en ook: 'Het onsterfelijke is niet voor woorden weggelegd'. Toch staan zowat je hele leven en carrière in het teken hiervan. In het in woorden vatten van datgene wat niet in woorden te vatten is. Vanwaar toch telkens weer die poging? Vanwaar dat verlangen?

Inez: "Het onsterfelijke is niet voor woorden weggelegd, dat is voor mij inmiddels een waarheid. Wij proberen van alles. En alle religies en goeroes en wijze sprekers proberen het ook. God is nu, terwijl je dit leest, een woord en je denkt daar wat bij. Het is mijn nieuwsgierigheid die me alle spirituele kanten opstuurt, want dan wil ik dat weten: hoe omschrijven zij dat woordeloze? Hoe staat het in oude Indiase geschriften? Hoe wordt het in de Bijbel omschreven? Dat vind ik zó interessant, ik kan daar nog even niet mee stoppen. Maar 't feit blijft: woorden zijn van ons, gevormd door ons denken. Woorden zijn menselijk en datgene wat ik wil omschrijven gaat alles te boven, te buiten. Geen woorden voor, maar ik blijf nog even proberen."

Ergens aan het begin van je boek schrijf je dat de Bijbelverhalen in wezen geen 'oorspronkelijke bedoeling' hebben. Rebible is dan ook gebaseerd op een vrije, individuele en eigentijdse interpretatie van de Bijbelverhalen aan de hand van persoonlijke ervaringen, intuïtieve aanreikingen en de discussies die je met je broer Jos voerde. Betekent dit dat de Bijbel met ons mensen meegroeit?

Inez: "Wat ik leerde van het bestuderen van die oude verhalen is dat sommige zo oud zijn, nog ouder dan de Bijbel, dat het bijna onmogelijk is om nu van een oorspronkelijke bedoeling te spreken. Dat kunnen we niet weten. Elk verhaal veranderde, groeide in de tijd, ze waren als het ware in beweging, bedoeld om door >

te vertellen. Elke tijd vraagt om een andere duiding, dat is denk ik wel de oorspronkelijke bedoeling. Dat het mag veranderen. De uitleg is nieuw, elke generatie."

De Bijbel beschrijft de val van de mens. We zijn uit het paradijs verbannen. Na al jouw omzwervingen in het spirituele landschap, heb je inmiddels een idee hoe we als mensheid weer terug geraken in dat paradijs? Wat zijn tips die de Bijbel ons aanreikt?

Inez: "De val begint met de vrouw die in weerwil van Gods gebod toch van de verboden vrucht proeft en de man daartoe eveneens verleidt. Wat een ellende heeft dit verhaal in de wereld veroorzaakt! Nou ja, niet het oerverhaal, maar de interpretatie ervan. De vrouw als verleider. Luister nooit naar een vrouw, je wordt het paradijs uit gestuurd. Maar stel dat je er anders naar kijkt: die boom wordt de boom van goed en kwaad genoemd, de boom van dualiteit. Als je daarvan eet, krijgt voortaan alles een oordeel: goed of kwaad, zwart of wit, ja of nee, lelijk of mooi. Precies zo zit onze manier van denken in elkaar. We denken in tegenstellingen. De boom is misschien wel symbool voor dát. Wat ik leerde van leraren uit Oosten en Westen is dat een verlichte geest non-duaal is; dus het eenheidsdenken vertoont dat we allemaal zo graag willen bereiken. Dát is het paradijs! Als we verlost zijn van al onze belemmerende gedachten, dan verkeren we in een staat van zijn die misschien wel een staat van Zijn genoemd mag worden. En dat zou je het paradijs kunnen noemen. Concrete tips vind je niet in de Bijbel. Niet in de zin van: doe dit, doe dat en je zult het geestelijke paradijs bereiken. Maar de verhalen kun je wel zo interpreteren dat ze een voorbeeld voor je zijn, dat je er wijsheid uithaalt of proeft. Het boek is poëtisch, mythisch en niet direct een zelfhulpboek. Dat vergt een andere manier van lezen. Die beeldtaal, daar moet je even in thuisraken."

De hele wereld ging je over, op zoek naar geestverruimende verhalen. Je sprak met wijze lama's en monniken. Vele religieuze, spirituele stromingen kwamen voorbij. En nu dus ook de Bijbel. Las je bij herlezing daarvan veel herkenbaars? Met andere woorden: is er een gouden draad of ketting door alle religies en spirituele stromingen heen en zo ja, uit welke kralen bestaat deze?

Inez: "Eén van de mooiste momenten was in de Sinaïwoestijn, daar bezochten Jos en ik het Katharinaklooster onderaan de voet van de Mozesberg. In het Bijbelverhaal staat dat Mozes veertig jaar door deze woestijn rondzwerft. Tot het moment dat hij door 'iets' wordt geroepen. En hij vraagt: 'Wie ben je?' En als antwoord komt: 'Ik ben, die ik ben.' In die tijd waren er vele goden: Egyptische goden, afgoden, beelden. De farao was zelf een god. Maar deze God noemt zichzelf 'Ik ben'. Een God van weinig woorden. Ik ben. Dat is alles. Het klinkt als de eenvoudigste God denkbaar. Niet die van de macht, van de beelden, van het goud en zilver. Maar gewoon 'Ik ben', een werkwoord dus, hetzelfde als 'zijn'. Dat vond ik een eyeopener, dat het oeroude verhaal van Mozes zo begint. Het zijn woorden die ik in zoveel spirituele tradities ben tegengekomen en die mij in de beginjaren van het tijdschrift *Happinez* hebben gestuurd en geholpen. Want het ging niet meer over ik ben zus of ik ben zo, ik ben wat ik heb of wat ik doe. Nee, de puurheid van 'Ik ben dat' (*I Am That*), het meesterwerk van hindoe-leraar Sri Nisargadatta Maharaj, was toen mijn bron. Het gaf woorden aan dat 'iets', dat onnoembare in mezelf - of was het juist het Zelf - waarop ik kon gaan vertrouwen. Mijn klassieker. En dat staat 'gewoon' óók in de Bijbel! Een andere 'gouden' draad is dat we geen genoegen nemen met alleen maar die zin *I Am*, ik ben… Het Zijn is blijkbaar niet goed genoeg. Dus worden er beelden gemaakt van God alsof het een wezen is waar we allerlei eigenschappen op kunnen projecteren. En dan wordt God vanzelf een object. Of een wezen met veel namen of gezichten: Jahweh, Allah, Brahman… Het woord godheid zou beter passen, maar ja, dat is minder persoonlijk en mensen willen het graag persoonlijk maken om het beter te begrijpen. Met als nadeel dat we de God van de ander maar niks vinden. God is te menselijk gemaakt, dat is de rode draad in alle religies."

'Eén van de moeilijkste dingen in het leven: om niemand te veroordelen. Dat lukt net zo vaak wel als niet'

Inez en broer Jos in de Sinaï
Foto: Maarten Schets

'Wie zoekt u', zo vraagt de opgestane Jezus aan Maria Magdalena die drie dagen na de kruisiging verbouwereerd bij het lege graf van de Heiland staat. Ligt in die woorden van Jezus een belangrijke aanwijzing verborgen? Zijn we de millennia na zijn verscheiden te hard op zoek geweest naar antwoorden buiten onszelf? Werd Jezus van een nastrevenswaardig voorbeeld verheven tot een onbereikbare godheid? Is de tragiek daarvan vooral dat we daarmee onze eigen grootsheid bij het grofvuil hebben gedaan?

Inez: "Ja, zo is het gegaan. Jezus spreekt over het Koninkrijk dat ín ons is. Maar als kind kreeg ik, zoals zovelen met mij, thuis aan tafel consequent te horen: 'Uw Koninkrijk kome'. Mijn generatie werd dus grootgebracht met het idee: er moet nog iets komen, niet nu, maar later komt het. Het is jammer dat het zo is uitgelegd. Maar oké… Als ik nu die verhalen herlees, vind ik toch nieuwe en mooie zinnen. Het vraagt alleen om een andere manier van lezen."

Over tragische interpretaties gesproken: de vrouw is er ook niet beter van geworden dat de schuld van de val haar in de schoenen werd geschoven. Hebben we in deze tijden van herontdekking en herwaardering van het vrouwelijke misschien een vrouwvriendelijke bijbelversie nodig?

Inez: "Het helpt als je je bewust bent van de tijd waarin de Bijbel is geschreven. Elke vorm van spiritualiteit is gekoppeld aan een tijd en plaats. Het is onzinnig om die teksten als een soort 'handboek' te gebruiken voor onze samenleving. In die tijd werden mensen gestenigd, dat kunnen we ons nu niet meer voorstellen. Althans, niet in onze westerse wereld. Het mooie aan dat verhaal van de overspelige vrouw is dat Jezus haar niet veroordeelt, terwijl de omstanders dat wel doen. Hij zegt: 'Wie zonder zonde is, werpe de eerste steen.' En iedereen druipt af. Dat is een mooi verhaal. Ook nu van toepassing. We gooien elkaar van alles toe. Via Twitter en Facebook willen we elkaar stenigen met woorden. Ik moet er nu vaak aan denken. Hij, Jezus, had een liefdevolle boodschap. En die kun je wel toepassen. Oók in deze tijd."

Het verraad van Judas is één van die Bijbelverhalen die je op onnavolgbare en ontroerende wijze een nieuwe twist geeft. Judas als representant van de donkerte in onszelf. De donkerte die we vooral niet nog dieper in een grot weg moeten stoppen, maar daarentegen vol in het licht mogen zetten. Een free hug mogen geven, zoals je quasi-komisch schrijft. Welke Judasaspecten of schaduwkanten van jezelf heb jij gedurende jouw spirituele zoektocht van de afgelopen decennia kunnen blootleggen en laten verdampen?

Inez: "De donkerte in mij had te maken met onderdrukking. Dat voelde ik al als jong meisje in de kerk, allergisch was ik voor de hiërarchie die ik daar heb ervaren. Maar ook later in banen en met verloofden. Ik heb drie keer in verschillende landen een regressie-sessie gedaan en steeds kwam hetzelfde boven. Ik ben ooit, in een ander leven, weggestopt, weggesmeten, in een put gegooid door mannen met uniformen. Ik kan het beeld helder oproepen. En of het een verzinsel van mijn eigen *mind* is? Ik weet dat niet. Maar het was aanwezig en naarmate ik ouder werd, kreeg ik er steeds bewuster last van. Niet iedereen wil de ander klein maken, ook al merk ik dat het nog steeds veel voorkomt. Mensen maken de ander kleiner, om zichzelf een beetje groter te voelen. In dit verhaal is dat een aspect van Judas dat ik herkende bij anderen en natuurlijk ook bij mezelf. Dat is een van de moeilijkste oefeningen in het leven, om niets en niemand te veroordelen, en alles te laten zijn zoals het is. Dat oordeel of verzet mag verdampen. Dat lukt net zo vaak wel als niet."

'Als meisje was ik allergisch voor de hiërarchie in de kerk'

Je bedankt op het eind van het boek inspiratie met een hoofdletter 'I'. Waar komt die vandaan? En ligt de bron ervan binnen of buiten jou?

Inez: "Als ik mij enorm focus en alle andere verleidingen negeer, denk aan muziek, gezelschap, de telefoon et cetera, dan lijkt het wel of de woorden gemakkelijker komen. En soms zelfs krijg ik ze cadeau. Dan plug ik dus in op die enorme energie die overal is, in ons en buiten ons. Alsof de verbinding op dergelijke momenten helderder wordt, waardoor ik mooier kan schrijven. Heel af en toe maak ik een zin die mij zelfs ontroert en dan weet ik het: dit heb ik niet alleen maar zelf bedacht."

En nu? Gaat de Bijbel weer dicht? Wat zijn sowieso je toekomstplannen?

Inez: "Dit boek roept zoveel op, ik ben daar elke dag van 's ochtends tot 's avonds mee bezig. Veel mails, aanvragen voor verhalen, voor lezingen… *Rebible* is nu even een fulltime job. En als die drukte eromheen eenmaal afneemt, dan ga ik gewoon weer verder met mijn onderzoek naar het Koninkrijk. Wie weet zegt de wetenschap binnenkort: 'We snappen hoe het zit.' Maar tot nu toe heeft nog niemand die zin kunnen uitspreken." •

Wie is Inez van Oord?

Inez van Oord stond jarenlang aan het roer van het in 2003 door haar opgerichte *Happinez*, een magazine 'voor wie op zoek is naar verdieping, verrijking en verwondering'. Het succes was overweldigend: op het hoogtepunt bedroeg de oplage ervan bijna 200.000 stuks. Na haar afscheid in 2009, schreef Inez onder andere de bestseller *Als jouw leven een cirkel is, waar sta je dan?* Haar nieuwe boek *Rebible* (ISBN 9789021566320) verscheen eind 2017 bij *Kosmos Uitgevers*.

